

Б. Т. Долинський, д-р пед. наук, проф.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

РОЛЬ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Анотація. Стаття посвячена изучению подходов к проблеме организации образования в области сохранения и укрепления здоровья, определения роли физической культуры в учебно-воспитательном процессе высшей школы в процессе подготовки будущих учителей начальных классов к осуществлению физкультурно-оздоровительной деятельности в работе с младшими школьниками. Автором констатированы изменения, происходящие в Украине в политической, экономической и социальной жизни по причине реализации положений Болонского процесса, необходимости повышения образовательного и культурного уровня будущих учителей и качества их знаний.

Становлення України на шлях європейської та світової інтеграції зумовлює необхідність інтенсивних змін в політичному, економічному й соціальному житті країни. У зв'язку з цим останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі. Реалізація положень Болонського процесу вимагає підвищення освітнього і культурного рівня майбутніх учителів та якості їх знань. Інтеграція вищої освіти України у світовий

освітній простір вимагає постійного вдосконалення навчально-виховного процесу. Швидкі соціальні зміни, які відбулися й продовжують відбуватися в суспільстві країни, обумовлюють необхідність посилення уваги до формування таких професійно значущих якостей майбутніх учителів початкових класів, як ініціативність, адаптивність, здатність до самоосвіти і саморозвитку, збереження власного здоров'я і здоров'я учнів.

Отже, на сучасному етапі змін у політичному, соціально-економічному та науково-технічному житті нашої держави нагальною проблемою модернізації вищої освіти постає пошук найбільш ефективних систем організацій навчання, яке не зашкодить здоров'ю учасників педагогічного процесу.

Метою статті є розгляд підходів до проблеми організації освіти в галузі збереження й зміцнення здоров'я, визначення ролі фізичної культури в навчально-виховному процесі вищої школи у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності в роботі з молодшими школярами.

Результати дослідження та їх обговорення. Концепцією фізичного виховання в системі освіти України наголошується, що «фізичне виховання дітей і молоді в Україні є невід'ємною частиною системи народної освіти, важливим компонентом їхнього гуманітарного виховання, формування в них патріотичних почуттів, фізичного та морального здоров'я, удосконалення фізичної і психологічної підготовленості до активного життя і професійної діяльності» [3]. Отже, фізична культура – це спосіб життя людини, який спрямований на зміцнення здоров'я, гармонійний розвиток фізичних можливостей людини, формування життєво важливих навичок та вмінь.

Зазначимо, що фізична культура позитивно впливає практично на всі системи життєзабезпечення організму і є найбільш ефективним засобом профілактики захворювань людини. При цьому, фізична культура як органічна й складова частина загальної культури має свій духовний аспект і виконує свою духовну та моральну функцію в суспільстві, зважаючи на те, що вона виробляє в особистості самостійність, ініціативу, зібраність, самодисципліну, а це, у свою чергу, стає принципом життєдіяльності активної особистості, формуючи впевненість, здатність відстоювати свою гідність. Усі ці якості є необхідними у професії вчителя, адже для того, щоб успішно здійснювати завдання щодо формування фізичної культури учнів молодших класів майбутні вчителі початкової школи самі повинні бути фізично підготовленими й вмотивованими на заняття фізичною культурою і спортом. На жаль, під час навчання у вищому навчальному закладі рухова активність студентів значно зменшується, що спричинює погіршення опору організму до впливів довкілля, внаслідок чого прогресують захворювання серцево-судинної системи, органів дихання та ін. Студентам складно адаптуватися до навчання у вищому навчальному закладі, що супроводжується суттєвою перебудовою психічних та фізіологічних станів.

Не останню роль у погіршенні здоров'я студентів вищих навчальних закладів, на нашу думку, відіграє відсутність належної мотивації майбутніх учителів до занять фізичною культурою і спортом, що не дозволяє повною мірою використовувати засоби фізичного виховання для розвитку рухових здібностей та зміцнення здоров'я. Зазначимо також, що сьогодні у вищих навчальних закладах слабо використовуються особистісно-орієнтовані технології навчання, рідко застосовуються нові форми і види занять фізичними вправами. На заняттях з фізичної культури здебільшого виконуються одноманітні, стандартні й малоефективні фізичні вправи.

У зв'язку з цим, зазначає Ю. Кобяков, перед системою вищої освіти постає проблема переходу від традиційної педагогічної парадигми до навчання інноваційного типу, в основі якого повинна полягати насамперед турбота про здоров'я студентів, що є генетичним, культурним і професійним потенціалом нації. Широке впровадження технічних засобів і комп'ютерних технологій у навчальний процес вищої школи обумовило інтенсивність інформаційного потоку, що постійно збільшується. З іншого боку,

обмежений час на переробку й засвоєння інформації, необхідність заучування значних обсягів матеріалу, перевантаженість навчальних програм у поєднанні з недосконалим режимом харчування й ірраціональною організацією дозвілля примушують займатися студентів до 10-12 годин, а в період сесії – до 14-16 годин на добу. Обсяг та інтенсивність навантажень, які відчувають сьогодні студенти, наближається до рівня, який називають «межею фізіологічних можливостей організму», що призводить до дисгармонії в розвитку особистості а, отже, не може негативно не позначитися на формуванні таких професійно значущих психічних якостях студентів, як стійкість уваги, розумова працездатність тощо [2].

Ми вважаємо, що цілеспрямоване формування культури здоров'я у майбутніх учителів молодших класів дозволить їм не тільки самим дотримуватися здорового способу життя, а й професійно організувати свою майбутню професійну діяльність із учнями з урахуванням створення здоров'язбережувального навчально-виховного процесу в початковій школі.

Отже, перед вищою школою постає завдання розвивати й підтримувати фізичну культуру майбутніх учителів за допомогою регулярної фізичної активності, що є засобом розвитку фізичних якостей особистості студентів. І чим більше засобів фізичної культури включено до програми фізичного виховання студентів у вищому педагогічному навчальному закладі, тим більш різноманітний характер має фізична підготовленість студентської молоді до майбутньої професійної діяльності.

Анкетування майбутніх учителів початкової школи свідчить, що їхнє ставлення до занять фізичної культури неоднозначне. Так, на запитання «Чи вважаєте Ви за потрібне займатися фізичною культурою?» більшість з них (73 %) відповіли ствердно, а на запитання «Чи займаєтеся Ви якимсь видом спорту?» лише 18 % студентів дали відповідь, що займаються регулярно, 32 % – відповіли, що займаються «час від часу», інші 50 % майбутніх учителів ніяким видом спорту не займаються.

З-поміж причин, які перешкоджають їм займатися якимсь видом спорту респондентами було названо такі: «немає умов для самостійних занять спортом» – 37 % студентів, «заняття в секції чи в тренажерному залі коштують дорого» – 53% майбутніх учителів, «не вистачає вільного часу» – 78 % опитуваних, «відсутнє бажання» – 23 % студентів, «немає потреби» – 18 % майбутніх учителів початкових класів.

Результати анкетування також виявили, що студентами не заперечується, що збереження і зміцнення здоров'я залежить від способу життя людини. Ствердно на запитання «Чи залежить збереження і зміцнення здоров'я людини від способу її життя?» відповіли 83,4 % респондентів. Хоча незаперечним є й той факт, що не всі вони дотримуються такого образу. Так, ми з'ясували, що більшість з них (78,3 %) не дотримується режиму праці і відпочинку; 33,7 % – вживають алкогольні напої, 54,2 % – палять цигарки; 43,6 % ніколи не займалися процедурами загартування.

Отже, результати анкетування майбутніх учителів початкових класів виявили недостатньо позитивне ставлення студентів до власного здоров'я. На нашу думку, це пов'язано з тим, що вони переоцінюють свій стан здоров'я, не замислюються про те, що недотримання здорового способу життя може призвести до значного погіршення або навіть втрати здоров'я в подальшому. Недооцінюють вони і значення фізичної культури, занять фізичними вправами для поліпшення свого психічного і фізичного здоров'я, не докладають активних зусиль в цьому напрямі, що викликано, як ми вважаємо недостатньою сформованістю моральних стимулів, низьким статусом здоров'я в системі їхніх життєвих цінностей.

Підсумовуючи вищезазначене, ми дійшли **висновку**, що фізичне виховання у вищому навчальному закладі є важливим компонентом формування загальної культури майбутнього вчителя початкової школи, що визначає формування, збереження та зміцнення його власного здоров'я і здоров'я молодших школярів, що сприяє виробленню

правильного ставлення людини самої до себе, прагненню до самопізнання, формування, розвитку і самовдосконалення своєї особистості, формуванню відповідних умінь і навичок ведення здорового образу життя. З огляду на це, ми вважаємо, що цілеспрямоване формування культури здоров'я у майбутніх учителів молодших класів засобами фізичного виховання дозволить їм не тільки самим дотримуватися здорового способу життя, а й професійно організовувати свою майбутню професійну діяльність із учнями з урахуванням створення здоров'язбережувального навчально-виховного процесу в початковій школі.

Перспективу подальших наукових розробок ми вбачаємо у визначенні шляхів залучення майбутніх учителів початкової школи до спортивно-ігрової діяльності, систематичних занять фізичною культурою і спортом, що, на нашу думку, є однією з педагогічних умов їхньої підготовки до діяльності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я, формування здоров'язбережувальних навичок у молодших школярів.

Література

1. Актуальные проблемы физического воспитания, спорта и туризма: материалы II Международной научно-практической конференции (9-10 октября 2008 г.) – Мозырь, 2008. – 286 с.

2. Кобяков Ю.П. Проектирование и реализация здоровьеразвивающей технологии физического воспитания студентов вузов: автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук: спец.: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». – М., 2006. – 38 с.

3. Концепція національної системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді України / Р.Т.Раєвський, В.Г.Ареф'єв, М.Д.Зубалій, В.І.Кубасова, В.В.Столітенко // Початкова школа. – 1994. – № 8. – С.50–54.

4. Новиков А.Д. Теория и методика физического воспитания / А.Д.Новиков, Л.П.Матвеев. – М.: Советская педагогика, 1967. – 186 с.

5. Яковлева И.А. Организационно-педагогические условия формирования культуры здоровья студентов: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: специальность 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И.А.Яковлева. – Красноярск, 2008. – 21 с.